

ÖLÜM ÖMRÜN SONU DEYİL...

(Akif Səmədin 65 yaşına)

O, iyulda dünyaya gəldi- iyulda da dünyadan köçdü. Gəlişini incə dərəsi, Astanbəyli kəndinin Akifdən yaşlı insanları xatırlayar. Ölüm-gedişi isə bizim gözlerimizin qarşısında oldu.

"Natəvan" klubunda, bir tədbidə aparıcı idi. Danışır, şeirlər deyirdi, heç zaman onun nitqi, danışığı bu qədər səlis olmamışdı. Tədbir bitdi, o, hamıyla görüşdü, elə bil, harasa tələsirdi və pillələri endi, aşağıda nəfəsini dərib bir yuxarıya, göy üzünə baxdı. Elə bil, bu yerdən, bu torpaqdan, bu adamlardan qaçmaq, göyə baş almaq istəyirdi. Sonra küçəni keçdi və birdən...

*Yarpaqlarım yavaş-yavaş tökülür,
Öz-özüməndən aralanıb gedirəm.
Bir bostanam, tağlarımı çor vurur,
Payızımı, uralanıb gedirəm.*

*Sona qalxmaz buz bağlamış gölüməndən,
Qız asılmaz bəyaz çalan teliməndən,
Aman fələk, sənin qanı əlindən,
Dərd sinəmdə sıralanıb gedirəm.*

*Ölüm odu, oğlun-qızın olmaya,
Səndən sonra, sazın-sözün qalmaya,
Dünya silə, izin-tozun qalmaya,
Ölmürəm ha, yarananıb gedirəm.*

Hər il, iyulun 6-da Akifin küçəni adlayıb səkiyə keçdiyini və onda birdən-birə ürəyini tutub yerə çökdüyünü xatırlayanda, ölümündən xeyli əvvəl yazdığı, sanki həmin o müdhis günü gözələnən şeiri pıçıldayıram.

Amma deyim ki, Akifin şeirlərində Ölüm mövzusu təsadüfi deyil, o, dörd şeirlər kitabının dördündə də ölümdən, bu dünyanın faniyindən söz açır. Özü də bu şeirlərdə həyatda çox-çox uğursuzluqlara tuş gələn, sarsılan, məyus olan, olmazın haqsızlıqlarla üz-üzə gəlib çaresizlikdən ölmü intixab edən bir insanın fəryadları, ah-nalələri ilə qarşılaşmırsan. Məsələ başqa cürdür. Akif Səməd ölümə fəlsəfi ahəng verən şairlərdən idi. Nəsiminin "Dünya dürəcə yer deyil, ey jan, səfər eylə" misrəsini Akifin ölümə bağlı düşüncələri üçün bir açar hesab etmək olar.

Ölüm, onun fikrincə, haqq dünyasına qovuşmaq idi. Haqq dünyasına gedən yol isə bir neçə mərhələdən keçir. Olsun ki, sufilərə xas olan şəriət, tərifiqət, mərifət və həqiqət mərhələlərini Akifin şeirlərində tam və dolğun görməyə, amma Mahiyyəti dərk etmək, başlanğıcdan sona - həqiqətə doğru gedən yolu müəyyənləşdirmək, bu yolda bütün maneələri dəf etmək, hətta ölümdən belə çəkinməmək onun da şeirlərinin məğzine hopmuşdu. "Nəsimi olmadım, nəsimim olmadı" deyirdi Akif Səməd, deməli, nəsimiliyə can atırdı.

Ancaq indi, Akif Səmədin şeirlərini necə izah etməyimizdən, onları necə mənalandırmağımızdan asılı olmayaraq, bu şeirlər müasir poeziyamızda parlaq istedadla malik olan bir şairin varlığından xəbər verir. Bəli, varlığından...çünki, şair ölürsə, şeirləri yaşayır və gün kimi bir həqiqət var ki, onu da Akif Səməd şeirlərinin birində belə ifadə edib:

*Böyükdü, sirri-xudadı
Azadlıqdı, qəfəsdə Söz.
Evdə, saraydı, odadı
Canda candı, nəfəsdə söz.*

*Sən, mən, o, bizik əskəri,
Bir sözdən min bir səs gəlir,
Görür, görünür, göstərir,
Nə şəkildə, nə səsdə Söz.*

*Gah yatırdar, gah oyadar,
Şeytandı, küfrüdü, ayədi,
Göylərdən enib qayıdar,
Yerdə haqqə əvəzdə Söz.*

Akif Səmədin müasir poeziyamızda özünəməxsus, bir kimsəyə bənzəməyən şair fərdiyyətindən söz açırsa, ilk növbədə, onun ənənəyə möhkəm bağlı olduğunu

qeyd etməliyik. Amma o, ənənəyə novatorcasına yanaşırdı. Bir dəfə mən qoşma, gəraylı yazan şairlərimizdən Hüseyn Arifin, Məmməd Aslanın, Məstən Günərin, Hüseyn Kürdoğlunun, Məmməd İsmayılın, Ağamalı Sadiqin, Zəlimxan Yaqubun, Məmməd İlqarın və Akif Səmədin təxminən eyni mövzuda yazdıqları şeirləri yan-yanı düzdüm. Akifin poetik təfəkküründəki özünəməxsusluğu çox aydınca hiss etdim. Deyim ki, adlarını çəkdiyim bu şairlərin xalq şeiri formalarında çox gözəl poetik nümunələri var. Amma onların heç biri poetik səs etibarilə digərinə bənzəmir. (Çox təəssüf ki, bu gün yüzlərlə şairin sanki bir konveyerdən çıxıbmiş kimi minlərlə "qoşmaları", "gəraylıları" düzü-dünyanı bürüyüb). Və Akif Səməd də bu ünlü şairlərin sırasında öz səsinə qoruya bildi. Nədirni bu fərdilik, Akif Səməd özünəməxsusluğu?

Səksəninci, doxsanıncı illərdə çox-çox şeirlərdə "mən dərvişəm, mən sufiyəm, mən ozanam" kimi xitablar eşidilirdi Beləcə, çağdaş poeziyada nam-nişanı, yer-məkani qeyri-müəyyən "dərviş" şairlərin sayı durmadan artırdı. Məsələ onda deyildi ki, bu şairlərin heç birinin dərvişlik fəlsəfi ilə zərrəcə bağlılığı, əlaqəsi yoxdu, əsas odur ki, onların xurcunundan alma yox, turş alça, əzgil, göyem çıxırdı, "yahu" çağırırsalar da, bu cür səslər, turşumuş avazlar dərviş avazına oxşamırdı. Amma etiraf edək ki, Akifin əksər şeirlərində içindən gələn bir dərvişlik ovqatı-bir sərgərdanlıq ruhu, Allahla, o sirri-xuda ilə dərdləşmək ehtiyacından doğan bir duyğu gördük.

*Sən kövrəlmə, ay atam,
Dözümə yol gedirəm.
Nə vaxtdı itib-batan,
İzime yol gedirəm.*

*Yanmaq yaraşır ömrə,
Qulam Allahdan əmrə
Nəsimi, Yunis İmrə
Sözümə yol gedirəm.*

*Daşda bitən kolmuşam,
Öz-özümü yolmuşam,
Özüməndən yol almışam,
Özümə yol gedirəm.*

Akif Səmədin şeirləri öz dilinin sağlığı, heyrətamiz təmizliyiylə də seçilir.

Xalqdan gələn təbii yumor, idiomatik ifadələr, atalar sözləri və məsəlləh və hər şeydən əvvəl klassik aşiq şeirinin solmayan, saralmayan bədii təsvir vasitələrinin yeni məzmunla qaynayıb-qovuşması onun şeirlərində duru çeşmədir.

Əgər belə demək mümkündürsə, burada ozan şeiri mədəniyyətini və estetikasını bütünlüklə izləmək olar.

Akif Səmədin poeziyası aşiq şeirinin keçib gəldiyi yolun bəlkə də sonunju bənd-bərəsi görünür, doğrudur, bu yol hələ bitməyib, o yola yeni, özü də javan yolçular gəlir, amma Akif Səməd o yola yeni bir iz sala bildi. Bu iz klassik aşiq şeiri ilə XX əsr bədii təfəkkürünün qaynağını əks etdirir. Baxın:

*Bir ömür yaşadıq qalsın ağlara,
Yarısı ehtiyac, yarısı sərxoş.
Dastanlar uydurduq qoca dağlara-
Çiçəyi havalı, arısı sərxoş.*

*Dağlar dözəmməyən dağlara dözdük,
Haqqı özümüzəndən qıraqda gəzdük,
Tufanlar adladıq, dənizlər üzdük,
Birisini nəşəli, anrısı sərxoş.*

*Müsəlman, çay yatıb, çırman, yeri di,
Çınqıllı yoxuşdu dırman, yeri di,
Bizim Azərbaycan xırman yeridi,
Bildirçini səydi, darısı sərxoş.*

Bu şeirdə zahirən klassik aşiq şeiri ilə bir bağlılıq görmürsən, çünki məzmununda bu günün həqiqətləri əks olunub.

Amma diqqət yetirənsəniz, bu müasirlikdə klassikadan gələn bir nəsim əsməkdədir.

Demək istəyirəm ki, Akif Səməd də ustadı Hüseyn Arif, gözəl şairlərimizdən Məstən Günər, Məmməd İsmayıl, Zəlimxan Yaqub, Ağamalı Sadiq kimi xalq şeirinin yeni bir mərhələyə daxil olmasını, müasir poeziyanın çoxxüslublu, çoxtəməyüllü mənzərəsində ən jüllüyünü qorumasını təmin edən şairlərdəndir.

...Yenə həmin o günü-6 iyulu xatırlayıram. 45 yaşının tamamına on altı gün qalırdı.

Amma ölüm "bapbalaja Cahandar ağanı" (mən ona zarafatla belə mürəjəət edirdim) sıramızdan qoparsa da, ancaq elə buna gücü çatdı. Çünki, Akif Səməd demişkən:

*Eşq mərifətdən anrıdı,
Aşıqə yiyə Tanrıdı.
Mərahə hələ sonradı,
Ölüm ömrün sonu deyildi.*